

Kunszabó Ferenc:

És ég az oltár

Széchenyi István életműve.
(Szépirodalmi, 1983. 476 old.)

Mit ér az ember, ha mágnás? Ilyen címmel írt bevezetőt Illyés Gyula Kunszabó Ferenc könyvéhez. A kérdésre adható válaszhoz próbál közelebb jutni a szerző is gondolatokban gazdag, élvezetes stílusú, Széchenyi szerepét újraértelmező írásában. Részletesen elemzi a főbb művek keletkezésének körülményeit, gondolatrendszerét és utóéletét. A könyv egyúttal árnyalt korrajz, történelmi látkép, az európai események ábrázolása és félig-meddig életrajz is. (Gondolnánk-e, hogy máig sem jelent meg a legnagyobb magyarról életrajz?)

Szinte hihetetlen, mennyi minden belesűrítendő az emberi életbe, a Tisza szabályozásától kezdve, a Lánchid-építésem át az Akadémia alapításáig. És ugyanilyen hihetetlen: még ma is — 124 évvel halála és 39 évvel a fölszabadulás után — mennyi tévhit él tovább róla. Legnagyobb tévedésének a Habsburg-birodalomba vetett hiú reményét tartják, valamint azt, hogy nem ismerte föl Kossuth történelmi szerepét és jelentőségét.

Művek sokaságával bizonyítható, Széchenyi az első pillanattól fölfogta Kossuth szerepét és jelentőségét. Éppen azért lépett föl olyan élesen ellene, mert világosan látta: méltó ellenfélre akadt. Kossuth népszerűségének okát abban látja, hogy a képzelet és a gerjedelmek fegyverével dolgozik, nem pedig hideg szólamokkal; a szívhez szól ahelyett, hogy az észhez szólna. A „Politikai programtörödékek” című művét eleve azzal a céllal írta, hogy visszaszorítsa Kossuth hatását. Nem vonja ugyan kétségbe ellenfele szándékának tisztaságát, de fölteszi a kérdést: vajon nem szomorú vigasztalás-e, ha „... a nemes célből egy végkép földült nemzet romja merül föl?” Ha elveszne a nemzet — vélekedik Széchenyi —, vigasztalhatja-e magát bárki azzal: csak jogával élt, amikor harcra buzdított? Ezért a haza szent nevében arra kéri Kossuthot, hagyja abba a szenvedélyeket fölkorbácsoló agitációt, s egyúttal mondjon le a politikai vezérségről.

Kossuth politikájáról mindaddig elismeréssel nyilatkozott, amíg az nem lépte át az általa már veszélyesnek tartott kereteket.

Egyik levelében saját politikáját biztosnak, de lassúnak nevezi, Kossuthról pedig úgy beszél, hogy bár mindent egy kártyára tett föl, eddig azonban annyit nyert a hazának, mint amennyit az ő politikája talán húsz év alatt sem érhetett volna el.

Mindebből azonban mégsem következik, hogy Kossuthnak és híveinek adott volna igazat — a dinasztia ellenében. Erre többek között legutolsó műve, a „Blick a bizonyíték”. A Blickben hosszasan fejtegeti az osztrák—magyar közjogi viszonyt. A Magyarországon alkalmazandó kormányformáról az a véleménye, csupán két nézőpont lehetséges: az ország és királya között évszázadok óta fennálló törvényes viszonyt vagy szétépték az 1848/49-es események, vagy pedig továbbra is létezik. Középutnak itt nincs helye! Széchenyi szerint a törvényes kapcsolat változatlanul fennáll, mert elképzelhető-e, hogy Kossuthnak és társainak elszakadása „viszketegé” elszakította volna az uralkodó és a nép közötti szent köteléket? Elveszitheti-e egy milliőkből álló nemzet ezeréves jogait egy aránylag csekély számú frakció hibája miatt? Milyen jog értelmében mondhat bárki is igent ezekre a kérdésekre?

Széchenyi úgy véli, a nemzet nem hatalmazta föl Kossuthot a debreceni államcsinyre (a trónfosztásra), s arra: mondjon adieu-t a dinasztianak, és egyúttal ajándékozza meg a magyar népet újdonsült köztársasággal. Köztársaságot egyébként sem lehet rögtönözni, teszi hozzá. Még ha föltételezzük is — érvel tovább —, hogy Kossuth megkapta mindenre a legteljesebb fölhatalmazást, még akkor is méltánytalan volna azt állítani: ennek következtében örökre és helyrehozhatatlanul elszakadt a hazánk és a Habsburg-Lotharingiai dinasztia közötti becsületbeli, esküvel megerősített kötelék. Ez azt jelentené, mintha Atropos kettévágta volna az életfonalat, amelyet többé már nem lehetne összekötni. Az nem lehet, hogy Kossuthnak és társainak cselekedetei máról holnapra mítosszá, zsbivásárra való ócskasággá változtatták volna a megállapodásokat. Azt kérdezi: lehetséges volna, hogy egy nagy nemzet — néhány pillanatnyi tévedése és hibája miatt — megfosztassék nyolcszáz év által szentesített, anyai esküvel megerősített jogaitól?

Széchenyi tehát kemény szavakkal ítéli el

Kossuthnak és híveinek magatartását, de ugyanilyen hangnemben bírálja a Habsburgokat is. Azt írja: egész Európában már senki nem tekinti Ausztriát erős épületnek, amelyet bármiáron fönn kell tartani, inkább csak romnak, amelyet csak szükségből nem takarítanak el. Még ennél is tovább megy. Azt állítja: tisztán látja, hogy az osztrák monarchia sosem volt olyan közel a szétbomláshoz, mint jelenleg. Ehhez mindössze egyetlen gyöngye külső lökés is elegendő volna, amely szerinte bizonyára nem is marad el. Hiszen hogyan is állhatna fönn sokáig olyan birodalom, amelyben a nemzet két részre oszlik: udvari tanácsosokra és olyanokra, akik azok szeretnének lenni; ahol az orgyilkos tör és a sötétben működő mérge még mindig „alkalmaztatik”.

Ezek után azt váránk, Széchenyi végleg szakít a birodalom eszményével, föladja maradék illúzióit is. Mert mi más következhetne ilyen maró szavak után? De mégsem lehetünk tanúi Széchenyi pálfordulásának. Kiderül, mindezeket csupán azért mondta el, hogy huzásos fordulattal ismét a birodalom irányába terelhesse gondolatait. Ezt írja ugyanis: „... és bátrak vagyunk excellenciádnak becsületszavunkat adni arra, hogy ha ő felsége a császár, Szt. István koronája helyett egy csákót, tábori sipkát, egy cilindert, vagy éppen calabresert vagy hálósipkát tenne is fejére, de egyszersmind azon szerződéseket, melyek ősei és a magyar nemzet között létrejöttek, s melyek isteni és emberi törvények szerint ma is jogilag fennállanak, esküvel erősíti — s azután mi több szavát is tartja —, hogy ezen esetben a kalap, csákó vagy hálósipka, éppen olyan tiszteletben fog tartatni Magyarországon minden lakosai által, mint jelenleg a korona...”

Eléggé félre nem érthető fogalmazás. Világos okfejtése annak, hogy Széchenyi — bár tisztában volt a Habsburg-uralom nehézségeivel és korlátaival — soha, egyetlen pillanatig sem gondolt az Ausztriával való kapcsolat megszakítására. Ezt a gondolatmenetet a továbbiakban azzal is megerősíti, hogy hangsúlyozza: Magyarországot Erdéllyel és a kapcsolt részekkel együtt a monarchia egyetlen egészséges részének tartja. Ebből azonban nem azt a következtetést vonja le, hát akkor amputáljuk a beteg végtagokat, hanem éppen ellenkezőleg: a beteg részek meggyógyításának folyamatát az ép és egészséges taggal való kapcsolatukban látta. A következőkből aztán az is kiderül, miért állított föl Széchenyi ilyen furcsa diagnózist. Azért, fejti ki, nehogy Magyarország újból forradalomba talájon belekeveredni, mitől „Isten — és a gendarmarie — övjon bennünket!” A for-

radalom — azonkívül, hogy pusztulásba viheti a nemzetet — szerinte még gazdaságilag is elfogadhatatlan. Meg van róla győződve, írja, hogy ha az 1848—49-es forradalom, amelyet félreértési forradalomnak nevez, nem következik be, Magyarország „ez órában” anyagiilag is sokkal, de sokkal magasabb fokon állna. Ha tehát nincs forradalom, gazdaságilag is előbbre tarthatnánk már.

Széchenyi tehát élete végén, a tapasztalatok birtokában sem változtatott korábbi nézőpontján: nem adta föl a Habsburg-házhoz fűződő illúzióit, és nem ismerte el a forradalmi út létjogosultságát. Hiába járt el 1848—1849-ben hitszegő módon a dinasztia, Széchenyi továbbra is hű maradt a trón eszméjéhez — politikai szükségszerűségnek tartva a Habsburg-monarchia létét.

A tévhitek megszüntetéséhez minél több új szemléletű, újraértelmező írásra van szükség. Olyanokra, mint amilyen Kunszabó Ferenc könyve. És persze kellenének az eredeti művek is, hogy az első forrásból, mi magunk értelmezhesük a gondolatokat. 1945 után azonban mindössze hat Széchenyi-mű (Hitel, Napló, Stádium, Magyar játékszínről, Lovakról, A Magyar Akadémia körül) és egy válogatás (1959) jelent meg. Széchenyiről egy időben még beszélni sem illett. Ma már megváltozott a helyzet, de csak annyiban, hogy beszélünk ugyan róla, de nem nagyon adjuk ki műveit. És még azt is elmondhatjuk, a reformkor nagyjai közül nem vele bántunk a legmostohábban: Wesselényitől alig valamit, Deáktól semmit nem adtunk ki, sőt Kossuth műveinek is csak mintegy a fele látott napvilágot. A felszabadulás után tehát különbözőképpen ítéltük meg ugyan e négy államférfi tevékenységét, abban azonban egyenlően bántunk velük, hogy parlagon hevertettük életművüket. Pedig újabb reformkorszak küszöbén állunk, Széchenyi és kortársai időszerűbbek, mint valaha is voltak. Lemondhatunk-e, éppen most, tanításukról, gondolataikról, tapasztalataikról?

Mit is ér hát egy mágnás? Közlebb juthatunk a válaszhoz, ha elolvassuk Kunszabó Ferenc szellemi erőfeszítésekre sarkalló könyvét. És rögtön olvassuk el utána Széchenyi műveit is — már amelyekhez hozzáférünk. A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó azonban nemrég bejelentette: 1990-ig kiadja Széchenyi összes írását.

Audiatur et altera pars!

Harza Lajos

A Tábortűz

A Tábortűz a szlovákiai Szocialista Ifjúsági Szövetség (SZISZ) Központi Bizottságának magyar nyelvű ifjúsági lapja. 1984 szeptemberében már a XXXIII. évfolyamába lépett. Göröngyös út vezetett ideig, sok nehézséggel kellett szembenéznie, már-már élethalálharcot vívnia fennmaradásáért. A Tábortűz volt ugyanis mind ez ideig az olyan egyetlen ifjúsági lap Csehszlovákiában, amely korszerűtlen nyomdatechnikával készült, gyakran olvashatatlanul jelentek meg az írások, elmosódva a képek. Ezért az általános iskolások körében — nekik készült a lap — sohasem volt igazán népszerű. Példányszáma az utóbbi években alig tízezer körül mozgott, az olvasókért, az előfizetőkért számonként meg kellett küzdeni. Mindig akadtak pár ezren, akik a megjelenéstől kezdve kitartottak, reménykedtek. Ennek a kitartásnak a diadala, hogy 1984 januárjában végre valóban színesebben jelenhetett meg a Tábortűz. Végre külső alakjában, tördelésében, esztétikai képében is méltó testvérülévé vált a csehszlovákiai magyar pionírok lapja a cseh, szlovák és ukrán lapoknak, valamint a szomszédos országok színes, magyar gyermeklapjainak, a magyarországi Pajtásnak, a jugoszláviai Jó Pajtásnak, a romániai Jóbarátnak.

A színes Tábortűz valóságát az tudja csak értékelni igazán, aki legalább nagy vonalakban ismeri történetét. A háború utáni belpolitikai helyzet konszolidációja tette lehetővé, hogy a Tábortűz elődje, a Pionírok Lapja 1951. szeptember 1-én megjelenhetett. Ekkor még teljes egészében szlovákból fordították. Elsősorban a dél-szlovákiai problémákkal foglalkozott, tehát jellegzetesen regionális lap volt. 1958-tól Petrik József lett a főszerkesztője, a lap tartalma szélesedett. 1969 szeptemberétől Tábortűz a címe, új formában jelenik meg, csak a nyomása maradt változatlanul rossz. Az újabb nevezetes időpont: 1984. január 7., amikor Huszárné Seres Vlána főszerkesztő bejelentette a lap megújulását.

Fordítsuk most figyelmünket a lap tartalmára! Nemcsak a fotók lettek színesek és tökéletesek, nemcsak a számos illusztrációk keltik fel az olvasók érdeklődését, hanem az írások sokszínűsége, gazdag tartalma is. A pionírmozgalmak országosra szerveződtek, de elsősorban a magyar tanítási nyelvű iskolákban zajló eseményeken kívül minden tízenéves megtalálja a lapban a számára legérdekesebb olvasnivalót. Színes felvételekkel tarkított útleírások kalauzolnak Csehszlovákia és a nagyvilág természeti szépségeiben, illetve történelmi emlékekben bővelkedő tájaira (pl. Sajógómör, Stósz, Pelsőc, Lőcse, Duna stb., vagy Berlin, Velence, Moszkva, Kaukázus, Korzika, Portugália, Kuba). Időről időre meg-

emlékezik a Tábortűz jeles íróink, költőink (Hasek, Juhász Gyula, Nagy Lajos, Gorkij, Fucik, Molnár Ferenc, Krúdy Gyula), képzőművészek, tudósok évfordulóiról. Az Irodalmi Arcképcsarnokban Szeberényi Zoltán eddig Gyurcsó István, Rácz Olivér, Turczel Lajos, L. Gály Olga, Ordódy Katalin irodalmi munkásságát rajzolta meg. Ötfordulós Anyanyelvi fejtörő, vissza-visszatérő irodalmi és matematikai rejtvények teszik próbára az alapiskolások tudását, játékos kedvet.

Külön kell szólnunk a Tábortűz honismereti, történelmi és néprajzi ihletésű rovatairól. Ide sorolhatók a már említett Hazai Képeslap és Barangolás rovatok, amelyek földrajzi egységeket mutattak be és a hazaszeretetre való nevelés hatékony eszközei. Az Amiről a kövek mesélnek c. rovatban addig régi várrakról olvashattunk színes történetet. A magyar történelmi ismeretanyagot igyekszik bővíteni az Ami a történelemkönyvből kimaradt rovat. Ebben Lelhel kurtjéről, Botondról, Eperjesről és Galamboskőről olvashattunk eddig, valamint a balatoni kecskekörömhöz fűződő mondáról. Az Élő múlt rovatban vidám szövegtéssel, régi szavaink jelentésének magyarázatával találkozunk. Száll az ének szájról szájra cím alatt Liszka József sorozatában a néprajzról esik szó, az esztendő ünnepeihez kapcsolódó szokásokkal és hiedelmekkel ismerkedhetnek meg a tanulók. Az újság hátoldalán Gárdonyi Géza a láthatatlan ember c. regénye alapján készült képregényt találjuk, most már élvezhető minőségben (Cs. Horváth Tibor és Sebők Imre munkája).

A felsoroltakon kívül van a lapnak zenei és sportrovata, találunk benne humort, hasznos ötleteket, tanácsokat a lányoknak, fiúknak, színes riportokban ismerkedhetünk meg a szlovákiai magyar alapiskolák életével, szakörök munkájával, a tanulók különböző járási, kerületi és országos szintű versenyeken való helytállásával.

A kéthetenként 24 oldalon megjelenő Tábortűz nélkülözhetetlen cimborája minden csehszlovákiai magyar úttörőnek. A magyarországi pajtások figyelmébe is ajánlom.

Z. Urbán Aladár

A csíksomlyói Salvator-kápolna mennyezeti freskói

(Hajdú D. Dénes felvételei)

Ára: 6 Ft

Gömöri fejfa,
Tornalja
(Dr. Czente Zoltán
felvétele)

